

Издателство „Фюм“

ПАРИТЕ

ВЪВЕДЕНИЕ ЗА НАЧИНАЕЩИ

Автори Еду Рейнолдс, Матю Олгъм и Лара Бриан

Илюстрации Марко Бонати

Превод Калинка Найденова

Съдържание

MONEY FOR BEGINNERS
Copyright © 2019 Usborne Publishing Ltd.
Written by Eddie Reynolds, Matthew Oldham & Lara Bryan
Illustrated by Marco Bonatti
Edited by Alex Frith
Designed by Jamie Ball & Freya Harrison
Series editor: Jane Chisholm
Series designer: Stephen Moncrieff

ПАРИТЕ
Въведение за начинаещи
© Издателство „Фюм“, 2021

Автори Еди Рейнолдс, Матю Олгъм и Лара Бриан
Илюстрации Марко Бонати
Дизайн Джейми Бол и Фрея Харисън
Превод Калинка Найденова

Тази книга е предмет на авторско и търговско право на издателя.
Използването на текста и оформлението без съгласието на издателя е забранено.
Продаването, препродаването, заемането, наемането и пускането в обращение по друг начин, освен по начин, определен от издателя и закона, е забранено.

ISBN 978-619-199-663-6

Какво представляват парите?	4
Движението на парите	6
Парите по света	8
Обичаи, свързани с парите	10
Глава 1: Как действат парите?	13
Глава 2: Историята на парите	23
Глава 3: Банките	35
Глава 4: Заработване и вземане на заем	53
Глава 5: Харчене, инвестиране, даряване	71
Глава 6: Правителствата и парите	89
Глава 7: Големите въпроси	105
Какво следва?	121
Речник	122
Азбучен показалец	128

За какво служат парите?

Парите служат за **покупка** на разни неща, а покупката е **размяна** – даваме на някого пари и получаваме от него искания предмет (или услуга). Но парите служат и за други цели. Ако ставаше дума само за покупки, вероятно изобщо нямаше да са ни нужни...

Размяната на стоки по този начин се нарича **бартер** и за нея не са необходими пари. Но как да се направи бартер, ако човек няма това, което другият иска?

В подобна ситуация парите могат да помогнат. Хората почти винаги предпочитат плащането с пари, затова почти винаги с тях можете да купите онова, което искате.

Когато плащаме с пари, за да си купим нещо (стока или услуга), използваме парите като **средство за размяна (разплащателно средство)**. Но има и други начини за употреба на парите. Можем да ги събираме и натрупваме (да ги спестяваме), за да ги използваме по-късно.

Тази употреба на парите експертите наричат **средство за съхраняване на стойност**. Можем да спестяваме парите и да ги похарчим по-късно само защото те прогължават да имат стойност.

Парите служат и като **измерител на стойност (разчетна единица)**. Цените на всички стоки се измерват с тях по същия начин, както с минутите и секундите измерваме времето. Това ни позволява по-лесно да изчисляваме какво можем да си купим с парите, с които разполагаме, и да сравняваме колко струват различните неща, за да направим изгодна покупка.

Увеличаващи се суми в банката

Можете не само да харчите парите си, но и да ги използвате, за да получите още повече пари. Една от възможностите за това е да ги внесете в **спестовна банкова сметка**, по която се начислява лихва. Това е лесен начин да се изкарат малко повече пари и да се спестява за в бъдеще. Ето как става.

Ако сте прочели глава 3, вече знаете, че вашите пари не си седят просто в банковата сметка, без да правят нищо...

Размерът на лихвата, която получавате, представлява процент от парите по сметката ви и се нарича **лихвен процент**. Лихвените проценти по различните сметки и в различните банки се различават. Ако не ги теглите, парите ви ще се увеличават с различни суми в зависимост от вида на сметката, в която сте ги внесли (депозирали).

Лихвата за спестовна сметка в нашата банка е 4.5%. След една година 100\$ стават 104.50\$, ако не добавяте или не теглите пари от нея.

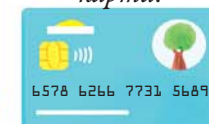
Разплащателната сметка в нашата банка не носи лихва. След една година 100\$ ще останат 100\$, ако не добавяте или не теглите пари от нея.

БАНКА
„ЗЕЛЕНО ДЪРВО“

Разплащателните (платежните) сметки обикновено не носят лихва или сумите в тях се олихвяват с много по-нисък процент. Защо?

Разплащателните сметки са, за да улеснят харченето на пари в ежедневието.

Имам достъп до парите си незабавно, като използвам дебитната си карта.

Мога да плащам за различни неща онлайн.

И мога да тегля парите си, когато поискам.

Повечето хора използват разплащателната си сметка по няколко пъти всяка седмица и сумата в сметката се променя твърде често.

Спестовните сметки се наричат и **депозитни**, или **влогови**. Те са, за да помагат на хората да спестяват и да увеличават парите си.

Лихвата по безсрочния влог (депозит) е по-ниска, но пък тогава по всяко време да харча вложените пари, като ги прехвърля в разплащателната си сметка или като ги изтегля в брой.

Срочните депозити са за определен период от време, през който не мога да тегля пари, без да плащам неустойка. Но пък лихвите по тези влогове са по-големи.

Парите в спестовните сметки е по-трудно да се използват за ежедневни плащания и сумата в тях рядко се променя.

Банките имат нужда от надеждни източници на пари, за да знаят колко могат да отпуснат като заеми и колко – да инвестират. Сумите в спестовните сметки се променят по-рядко, поради което те дават по-голяма сигурност на банките да планират разходите си. Затова банките насърчават откриването на спестовни сметки, като предлагат на хората по-високи лихвени проценти.

Кой не иска парите му да се увеличават бързо?

Икономика и пари

Правителствата контролират данъчните постъпления и парите, които харчат, но НЕ и какво правят хората с парите си.

Потреблението (колко и какво купуват хората) влияе на данъчните постъпления и съответно определя с какви пари разполага държавата. Върху всичко това влияе състоянието на **икономиката (стопанството) на страната**. Затова всяко правителство следи развитието на икономиката и се стреми да я поддържа стабилна.

Мярка за състоянието и големината на икономиката на държавата е **брутният вътрешен продукт (БВП)**. Това е стойността на произведените в страната стоки и услуги за една година.

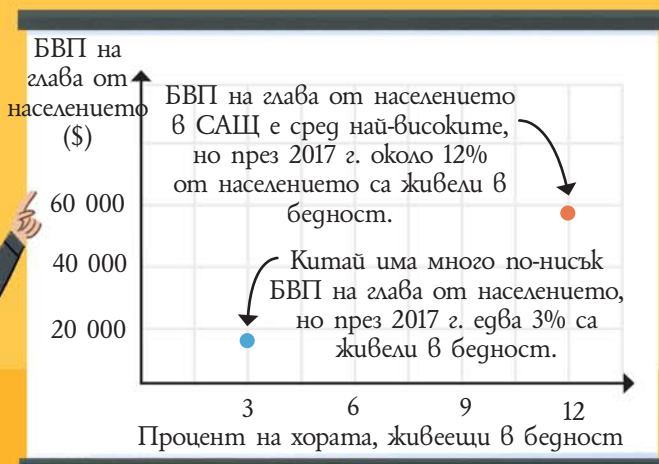
Има най-различни стоки и услуги. Всички те имат своя принос в БВП...

Ако в една държава живеят много хора, те ще произведат много повече стоки и услуги в сравнение с друга, по-малка държава. Но това може да бъде подвеждащо. За да могат да се сравняват икономиките на различните държави, се изчислява **БВП на глава от населението**...

БВП на глава от населението се изчислява, като БВП се раздели на броя на жителите на държавата.

Но и това е подвеждащо. Това, че една икономика изкарва много пари, още не означава, че тези пари се разпределят поравно за всички в държавата.

Наблюдение на цените и заплатите

Правителствата следят цените на стоките и услугите и заплатите на хората, за да получат по-добра представа за състоянието на икономиката.

Тъй като е невъзможно да се наблюдават цените на всичко, правителствата се фокусират върху най-необходимите стоки и услуги и ги наричат с общото име **потребителска кошница**. С времето техните цени почти винаги се увеличават. Този процес се нарича **инфлация**.

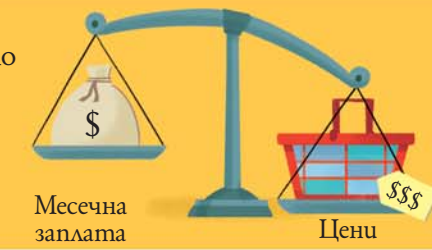
Правителствата проследяват и **заетостта** (колко хора са наети на работа) и **безработицата** (колко хора нямат работа, въпреки че търсят активно). Наблюдават и заплатите: хората ще обеднеят, ако увеличаването на заплатите става по-бавно, отколкото увеличаването на цените.

Ако заплатите и цените се увеличават с еднакво темпо...

...никой всъщност не забелязва и всички продължават да купуват нещата, от които се нуждаят.

Но ако заплатите се увеличават по-бавно от цените...

...хората не могат да си позволят да купуват всичко, което им е необходимо.

Управлението на икономиката не е точна наука и икономистите спорят кой е най-добрият начин. Но има три принципа, които повечето от тях подкрепят:

Потреблението е нещо хубаво! Колкото повече купуват хората, толкова повече печелят компаниите и толкова повече могат да увеличават заплатите.

Заетостта е нещо хубаво! Хората, които работят, изкарват пари, които харчат и с които плащат данъци. И обикновено те са по-договани.

Инфлацията обикновено е нещо хубаво, но само ако не е твърде голяма и ако не протича твърде бързо.